

УДК 368.013

Бодня А.В.
студентка*Днепропетровської державної фінансової академії*Іванченко М.А.
студентка*Днепропетровської державної фінансової академії*Пономарьова О.Б.
старший викладач*Днепропетровської державної фінансової академії***ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ СТРАХОВОГО РИНКУ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ****DETERMINATION OF INSURANCE MARKET PROBLEMS
AND THEIR SOLUTION****АНОТАЦІЯ**

На сьогоднішній день страхування – це не лише інструмент фінансового захисту, а й джерело збагачення економіки держави. Економісти вже давно говорять про позитивний вплив на розвиток країни, який здійснює інвестиційна функція страхових компаній. У свою чергу, в Україні страхування вже набуло неабиякого розвитку, але ми і досі не бачимо ефективності такої діяльності. Проблема полягає у тому, що сформована система страхування в країні так і не набула достатнього попиту з боку населення, що гальмує загальний розвиток економіки в цілому. Тому головним завданням стає визначення причин низького попиту на послуги українських страхових компаній та пошуки шляхів рішення цього питання.

Ключові слова: страховий ринок, страхування, популярність страхових послуг, страховий захист, попит на страхування.

АННОТАЦИЯ

На сегодняшний день страхование – это не только инструмент финансовой защиты, но и источник обогащения экономики государства. Экономисты уже давно говорят о положительном влиянии на развитие страны, которое оказывает инвестиционная функция страховых компаний. В свою очередь, в Украине страхование уже достигло значительного развития, но мы до сих пор не видим эффективности такой деятельности. Проблема заключается в том, что сложившаяся система страхования в стране так до сих пор и не получила достаточного спроса со стороны населения, что тормозит общее развитие экономики в целом. Поэтому главной задачей становится определение причин низкого спроса на услуги украинских страховых компаний и поиск путей решения этого вопроса.

Ключевые слова: страховой рынок, страхование, популярность страховых услуг, страховая защита, спрос на страхование.

ANNOTATION

Today, insurance is not just a tool of financial protection, but also a source of enrichment of the national economy. Economists have long been talking about the positive impact on the development of the country, which provides investment function of insurance companies. Despite the fact that Ukraine has acquired extraordinary development of insurance, we still do not see the efficiency of such activities. The problem is that formed insurance system in the country has not gained sufficient demand from the population, which hinders the overall development of the economy. Therefore, the main task is to determine the reasons for the low demand for Ukrainian insurance companies and the search for ways to solve this issue.

Keywords: insurance market, insurance, popularity of insurance services, insurance coverage, demand for insurance.

Постановка проблеми. Беручи до уваги розвиток страхового ринку найрозвинутіших країн, можемо спостерігати сильний вплив по-

пулярності страхових продуктів на ринкову економіку цих країн, адже сектор страхування тісно пов'язаний із сусідніми секторами економіки. Страховий ринок є невід'ємною складовою фінансового ринку України. Успішний його розвиток залежить від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових компаній, подальшої інтеграції країни у міжнародні структури, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного розвитку. Популярність страхових послуг в європейських державах набагато вище, ніж на Україні, що свідчить про певні проблеми та недосконалість українських реформ. Отже, вивчення і дослідження чинників, що стримують розвиток страхування у нашій країні, є досить актуальним питанням сьогодення.

Метою статті є визначення сучасного стану українського страхового ринку, виявлення негативних чинників, які стримують його розвиток, та окресленні напрямів подальшого розвитку і перспектив ринку страхових послуг.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Проблема розвитку та популярності страхування, а також дослідження специфіки діяльності страхового ринку присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Великий внесок у виокремленні особливостей роботи страхового ринку в Україні зробили вітчизняні вчені: М.М. Галац, В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, М.М. Александрова, О.О. Терещенко, О.Д. Сафонова, а також зарубіжні – Д.Д. Хемптон, Є.Ф. Брігхем, А.І. Гінзбург, Л. Рейтман. Незважаючи на широке коло проблеми та плідну працю багатьох вчених, проблема актуальності та популярності страхових послуг в Україні потребує подальшого розгляду та досліджень.

Виклад основного матеріалу. Цілком природним прагненням людини є забезпечення своєї безпеки, а також здоров'я, житла, хар-

ців тощо. Потреба у захищеності є близькою до первинних потреб людини. Із зростанням потреб і прагнень людини ускладнюються атрибути їх задоволення. У наш час створена і не має інших замінників система послуг з відшкодування збитків від певних причин. Таку систему назвали страхуванням, і нині створено багато агентств і компаній, які пропонують свої послуги у сфері захисту.

Страхування є насамперед системою економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де, з одного боку, виступають страхувальники, а з іншого – страховики. Важливою передумовою застосування страхування є майнова самостійність суб'єктів господарювання та їхня зацікавленість у переданні відповідальності за наслідки ризику спеціалізованим формуванням. Чим ця зацікавленість більша, тим і потреба у страхуванні вища. Саме в такій площині страхування розглядається у працях учених багатьох країн ринкової орієнтації. Поняття страхування є неповним і тоді, коли воно не передбачає превентивного спрямування захисту.

Український страховий ринок – один із найперспективніших із погляду потенціалу розвитку. Проте страхуванням в Україні охоплено менш як 10-15% страхового поля, тоді як у країнах Західної Європи – понад 94%.

Постає питання, чому попри добру репутацію, великі обсяги статутних фондів і резервів, зростання фінансової надійності в Україні існує низький попит на послуги страхових компаній з боку населення? Це досить актуальна проблема в нашій державі. Це питання треба розглянути детальніше. Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) [3].

Страхова діяльність в Україні здійснюється виключно страховиками – резидентами України. В окремих випадках, встановлених законодавством України, страховиками визнаються державні організації, які створені та діють відповідно до Закону України про страхування. Страхувальниками визнаються юридичні особи та фізичні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України.

Об'єктами страхування можуть бути майнові інтереси, які не суперечать законодавству України:

- об'єкти страхування, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи (особисте страхування);

- об'єкти страхування, пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном (майнове страхування);

- об'єкти страхування, пов'язані з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Страхування може бути добровільним або обов'язковим. Добровільне страхування – це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови та порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог цього Закону.

На ринку України діють два види страхових компаній:

- а) кептивні – створені міністерствами, відомствами, потужними фінансово-промисловими союзами для обслуговування ризиків своїх підприємств;

- б) створені на приватному капіталі, що функціонують на конкурентній основі.

Тенденція зміни показників, що характеризують діяльність страхових компаній за 2012–2013 рр., свідчить про наявність хоча і не значних, але якісних зрушень на страховому ринку. Нині страховий ринок України перебуває на етапі становлення і, не дивлячись на стрімкий розвиток окремих його сегментів, рівень страхового покриття залишається досить низьким – 5-10%, тоді як у розвинутих країнах Європи даний показник становить понад 94%. Структура страхових премій за видами страхування станом на перше півріччя 2013 р. свідчить про розвиток в Україні лише класичних видів страхування. Так, у структурі страхових премій найбільшу питому вагу займає автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена карта») – 2925,0 млн грн (або 33%) та страхування майна – 985,3 млн грн (або 11%), тоді як медичне страхування перебуває на етапі зародження. Загальною тенденцією в ризиковому страхуванні є збільшення частки роздрібного сегменту в розрізі платежів з одночасним зростанням частки виплат корпоративному сегменту у структурі виплат. Тобто премії активніше притягають від громадян, а відшкодування виплачують переважно юридичним особам. Позитивними змінами на ринку страхування є зростання страхових премій зі страхування життя, сума яких склала 784 млн грн. У структурі чистих страхових премій станом на перше півріччя 2013 р. даний вид страхування склав 8%, тоді як за аналогічний період 2011 р. даний показник становив лише 4% (або 368,8 млн грн). Проте доцільно зазначити, що у структурі страхового ринку країн – членів ЄС зі збору страхових премій страхування життя складає близько 50-60% [2].

Але, незважаючи на низку позитивних зрушень в останні п'ять років, зростання класичного страхового ринку України усе ще страждає недосконалістю своєї системи. Сучасний стан вітчизняного страхування не відповідає зарубіжній страховій системі.

Сучасну вітчизняну страхову систему можна охарактеризувати такими пунктами:

- недосконала нормативно-правова база;
- недосконала система обов'язкового страхування та неадекватність їх фінансового забезпечення;
- не оптимальність страхових портфелів.

Отже, на сьогоднішній день українська система страхування не є досконалою. Наслідком цього є недовіра населення до фінансових посередників такого виду Це, як правило, зумовлює низький попит населення на страхові послуги. Розглядаючи це питання, можна згадати і про циклічні коливання в економіці, які значною мірою впливають на стан страхових компаній. Нині в Україні криза, що зумовлює спад економіки. Населення не вважає за потрібне користуватися послугами страхових компаній на час нестійкої системи страхування, яка залежить від стану економіки.

Також на попит на страхові послуги впливає неплатоспроможність населення. Це засвідчують найрізноманітніші показники: низька якість раціону харчування, постійний відтік громадян за межі країни, низька народжуваність, висока захворюваність і смертність, незадоволеність широких верств суспільства загальноекономічною ситуацією та своїм матеріальним становищем. Також свідченням цього є мінімальна заробітна плата в нашій державі відносно до інших.

Таблиця 1

Рівень мінімальної заробітної плати в деяких країнах Європи та в Україні, євро (за даними Eurostat станом на 01.01.2014)

Країна	Мінімальна заробітна плата, євро
Люксембург	1921
Бельгія	1502
Нідерланди	1486
Франція	1445
Словенія	789
Іспанія	753
Польща	387
Угорщина	344
Словаччина	352
Естонія	355
Чеська Республіка	328
Литва	290
Латвія	320
Болгарія	174
Україна (за станом на червень 2014 р.)	75

Як ми знаємо з економічної теорії, коли людина має у розпорядженні мало коштів взагалі на прожиття, вона спрямовує свій попит на першочергові потреби. Економічні потреби являють собою внутрішні мотиви, які спонукають до економічної (виробничої) діяльності. Вони діляться на первинні (життєво важливі) і вторинні (усі інші).

Як приклади первинних потреб можна привести потреби в їжі, одязі, житлі тощо. До вторинних потреб можна віднести потреби дозвілля (заняття спортом, мистецтвом, розваги тощо). Звичайно, цей поділ умовний, але загалом до первинних можна віднести потреби, які не можуть бути замінені одна одною, вторинні ж потреби – можуть. Судячи з цього послуги страхування в ситуації низького рівня життя відносяться до вторинних потреб, які не мають значного попиту.

Таким чином, в Україні низький попит на послуги страхових компаній з боку населення зумовлений психологічними та економічними чинниками, головними із яких є:

- недовіра населення, зумовлене обманом шахрайськими трастовими фондами і фірмами страхування, які зникли з грошима клієнтів у 90-х роках;
- негативний вплив циклічних коливань економіки на страхові компанії;
- недосконалість страхової системи;
- бідність населення України, в якого послуги страхування не відносяться до первинних.

А також:

- нестабільність економічної ситуації;
- низький рівень кваліфікації кадрів страхових компаній, довіри та платоспроможності населення;
- обмеженість привабливих для страховиків інвестиційних інструментів;
- недостатня капіталізація страхових компаній;
- недорозвиненість інфраструктури страхового ринку та довгострокового страхування і недержавного пенсійного забезпечення;
- недосконалість правил страхування;
- непорядність (шахрайство) страхувальників;
- недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції [1, с. 98].

Окреслені проблеми страхового ринку України дозволяють визначити основні напрями та перспективи його розвитку. Основні з них такі:

- удосконалення законодавчої бази подальшого розвитку страхової діяльності;
- створення конкурентного середовища і вдосконалення організаційної структури ринку;
- урахування досвіду й особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн;
- сприяння розвитку страхового посередництва;
- створення умов для розвитку інфраструктури страхового ринку;
- створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування;
- забезпечення високого рівня страхової культури населення [1, с. 100].

Висновком цього є те, що для підвищення попиту громадян України на страхові послуги потрібно вдосконалювати страхову систему, налагоджувати нормативно-правову базу страхування, заслужувати довіру в населення

та посилювати маркетингові заходи. А також обов'язковим є створення конкурентного середовища для стимулювання і розвитку страхового посередництва. Позитивно впливатиме на розвиток страхування налагодження політичного та економічного середовища в країні. Актуальним буде також регулювання розвитку регіональних страхових ринків, з метою усунення помітних територіальних диспропорцій. Реалізація стратегії розвитку та просування страхового ринку в Україні надасть можливість покращення його якості та забезпечить сталий розвиток української економіки в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сафонова О.Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О.Д. Сафонова // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2014. – С. 98-102.
2. Галац М.М. Страховий ринок України: стан та напрями розвитку [Електронний ресурс] / М.М. Галац // Вінницький технічний коледж. – 2014. – Режим доступу: <http://mev-hnu.at.ua/load/53-1-0-346>.
3. Конституція України. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 7. – Ст. 50.